

Ο Κάτω Κόσμος, όπου βρισκόταν το βασίλειο των νεκρών, ήταν γνωστός και με το όνομα του θεού και κυρίαρχου Άδη και ήταν χωρισμένος σε τρία γνωστά μας μέρη: Στον Τάρταρο, στα Ηλύσια Πεδία και στο νησί των Μακάρων. Τον τοποθετούσαν σε διάφορα σημεία, συνήθως πέρα από το Γιβραλτάρ ή σε κάποιο μέρος της Ηπείρου, όπου υπήρχε και η κρυφή είσοδος σε αθέατο σημείο του ποταμού Αχέροντα. Ήταν ένα απέραντο σιωπηλό και παγερό τοπίο. Περιβαλλόταν από πέντε ποτάμια, τη Στύγα, τον Αχέροντα, τον Περιφλεγέθοντα, τον Κώκυτο και τη Λήθη. Στις όχθες του Αχέροντα, περίμενε ο Χάροντας, γιος του Ερέβους και της Στύγας, στρυφνός γέρος και με κατεβασμένα πάντα τα μούτρα. Όταν εμφανιζόταν ο νεκρός, του ζητούσε την αμοιβή του, έναν οβολό. Αν ο νεκρός δεν τον είχε, έμενε να τυραννιέται στον Πάνω Κόσμο. Γι' αυτό οι συγγενείς έβαζαν έναν οβολό ανάμεσα στα δόντια του νεκρού, πριν να τον θάψουν.

Στον Άδη, ο νεκρός δικαζόταν από τον ίδιο τον θεό, που είχε συμπαραστάτες τον Μίνωα, τον Ραδάμανθυ και τον Αιακό. Αν κρινόταν ότι ήταν δίκαιος όσο ζούσε ή αν επρόκειτο για ήρωα, τον οδηγούσαν στο νησί των Μακάρων. Οι ψυχές των ενάρετων έμεναν αθάνατες και ευτυχισμένες στα Ηλύσια Πεδία. Οι πονηροί και οι άδικοι γκρεμίζονταν στον Τάρταρο, όπου τους περίμεναν οι ανάλογες ποινές.

Τη συνοδεία του θεού αποτελούσαν οι Ερινύες, οι Κήρες και οι Άρπυιες. Πριν από τον Άδη, κυρίαρχος του Κάτω Κόσμου ήταν ο Θάνατος.

Ο Ύπνος και ο Θάνατος

Ο Μόρος, η Μαύρη Κήρα και ο Θάνατος ήταν τα τρία πρώτα παιδιά της Νύχτας. Ο πρώτος προσωποποιούσε την ανάγκη του θανάτου από την οποία κανένας δεν μπορεί να ξεφύγει, η δεύτερη τον ψυχοβγάλτη δαίμονα που αρπάζει τις ψυχές (τον Χάρο των νεοτέρων) κι ο

τρίτος την αιτία που απονεκρώνει το σώμα. Η τριάδα μορφοποιήθηκε σε ένα, τον Θάνατο. Αδελφός του ήταν ο Ύπνος που γεννήθηκε αμέσως μετά από αυτόν. Στην «Θεογονία», ο Ησίοδος περίπου λέει (736 – 766) τα εξής:

«Εκεί στα βάθη της μαύρης γης και του σκοτεινού Τάρταρου, του πόντου και του ουρανού του γεμάτου αστέρια, εκεί είναι τόποι κρυεροί και μουχλιασμένοι που και οι θεοί μισούν και που, από την ώρα που κάποιος περάσει το κατώφλι τους, χρειάζεται ένα χρόνο για να φτάσει ως τον βυθό. Θύελλα μαινεται συνέχεια εκεί, τρομακτικό φαινόμενο ακόμα και για τους θεούς. Εκεί βρίσκονται τα φοβερά παλάτια της ζοφερής Νύχτας, σκεπασμένα με μαύρα σύννεφα. Η Νύχτα εκεί και η Ημέρα συναντιόνται και η μια την άλλη χαιρετά καθώς περνούν η μια για δω, η άλλη για κει. Η μια κρατάει το λαμπρό φως για τους ανθρώπους, η άλλη κρατά τον Ύπνο, του Θανάτου τον αδελφό. Εκεί, της μαύρης Νύχτας κατοικούν τα παιδιά, ο Ύπνος και ο Θάνατος, οι φοβεροί θεοί. Ποτέ ο Ήλιος δεν τους βλέπει. Ο ένας ήσυχος και γλυκός για τους ανθρώπους, ο άλλος με καρδιά από σίδερο και χάλκινη σκληρή ψυχή: Οποιον αρπάξει, για πάντα τον κρατάει».

Στην Ιλιάδα (Ξ 224 κ.ε.), ο Ύπνος παρουσιάζεται να έχει δυο φορές κοιμίσει τον ίδιο τον Δία για το χατίρι της Ήρας. Κι επειδή, την πρώτη φορά, μόλις γλίτωσε από την μανία του αρχηγού των θεών, την δεύτερη αρχικά αρνήθηκε, παρ' όλο που η Ήρα του έταξε έναν ολόχρυσο θρόνο, καμωμένο από τον Ήφαιστο. Η θεά τον έπεισε τελικά, με την υπόσχεση ότι θα του δώσει γυναίκα μια από τις Χάριτες και μια που εκείνος ορεγόταν την Πασιθέα, έβαλε την Ήρα να της ορκιστεί στα νερά της Στύγας ότι θα το κάνει. Ο όρκος δόθηκε, ο Δίας αποκοιμήθηκε και η Ήρα έσπευσε, μέσω του Ποσειδώνα, να βοηθήσει τους Αχαιούς που είχαν στριμωχτεί από τους Τρώες. Ξύπνησε βέβαια κάποια στιγμή ο Δίας (Ο 4 κ.ε.) κι επανέφερε την ισορροπία, χωρίς άλλες επιπτώσεις για την Ήρα και τον Ύπνο. Άλλωστε, ο Ύπνος, για να τον κοιμίσει, είχε πάρει τη μορφή νυχτοπουλιού, ενώ συνήθως εμφανιζόταν ως φτερωτός νέος που κοιμίζε τους ανθρώπους ραντίζοντάς τους με ένα κλαδί βουτηγμένο στη δροσιά της λήθης.

Ο Ύπνος βοηθούσε τον αδελφό του, Θάνατο, να μεταφέρει τους νεκρούς στον Κάτω Κόσμο. Οι αρχαίοι παρίσταναν τον Θάνατο με τη μορφή φτερωτού γενειοφόρου άνδρα, ζωσμένου με ξίφος. Δεν παραδίδονταν όλοι σ' αυτόν αμαχητί. Κάποιοι πάλευαν μαζί του. Ο Ηρακλής τον νίκησε και του πήρε την Άλκηστη. Στον μεσαιώνα, αυτός που πάλεψε με τον Θάνατο ήταν ο Διγενής:

«Κ' επήγαν κι επαλέψανε στα μαρμαρένια αλώνια,

κι' όθε χτυπάει ο Διγενής, το αίμα αυλάκι κάνει,

κι' όθε χτυπάει ο Χάροντας το αίμα **τράφο** (τάφρο) κάνει».

Υπήρχαν και κάποιοι που προσωρινά κατάφεραν να τον ξεγελάσουν. Ο Σίσυφος τρεις φορές.

(τελευταία επεξεργασία, 26 Οκτωβρίου 2020)